

בס"ד. שיחת ש"פ ויקרא, פ' החודש, ר"ח ניסן, ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגונים "ממצרים גאלתנו", ו"הוא אלקיננו".

א. בנוגע לגאולה העתידה — הנה אע"פ שבגמרא¹ יש פלוגתא אם "בתשרי עתידין ליגאל" או "בניסן עתידין ליגאל", הנה במדרש² סתם ש"בניסן עתידין ליגאל".

ואע"פ שמדרש הוא חלק האגדה שבתורה, הנה הכלל שאין פוסקים הלכה מאגדה³, הרי זה דוקא כשיש סתירה להלכה, שכן, אגדה והלכה — הלכה כהלכה, אבל בנדו"ד, שבגמרא יש פלוגתא ללא הכרעה, ובמדרש סתם כדעה א', אזי ההלכה כדברי המדרש⁴.

וכן הובא בתורת החסידות⁵ — שבגמרא יש פלוגתא בדבר, ובמדרש סתם כהמ"ד שבניסן עתידין להגאל.

ויש לומר, שהטעם שנזכרה גם הפלוגתא בגמרא, הוא — כדי לחזק את הענין, שכן, כאשר יש הכרעה בענין שהיתה בו פלוגתא, הרי זה בתוקף יותר מאשר ענין שמלכתחילה לא היתה בו קס"ד באופן אחר. וע"ד שמצינו בדיני שטרות, שאע"פ שמדאורייתא אין השטר זקוק לקיום ב"ד, כיון שאין חוששין בו, מ"מ, שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד, יש בו תוקף גדול יותר מאשר שטר שלא יצא עליו ערעור מעולם⁶.

ב. ולהעיר, שדוגמא הנ"ל משטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד, מביא כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷ בנוגע למאסר של רבינו הזקן בפטרבורג, שדוקא לאח"ז התחיל עיקר הענין דהפצת המעיינות חוצה, כמבואר בשיחה הידועה⁸.

ובהקדמה — שכל מציאות הקטרוג והמאסר למטה אינה אלא

(28). ועוד.

(1) ר"ה יא, רע"א.

(6) ראה לקו"ש חי"ז ריש ע' 184. וש"נ.

(2) שמו"ר פט"ו, יא.

(7) שיחת ח"י אלול תש"א (סה"ש תש"א

(3) ראה ירושלמי פאה פ"ב ה"ד.

ע' 159).

(4) ראה תו"מ חל"ג ע' 379. וש"נ.

(8) שיחת י"ט כסלו תרס"ח (סה"ש תורת

(5) ראה ד"ה החודש באוה"ת (בא ע' רנט.

שלום ס"ע 112 ואילך).

ע' רעא). ה"ש"ת (סה"מ ה"ש"ת ע' 19. ע'

מצד הקטרוג והשקו"ט כו' שהי' למעלה⁹. ולכאורה אינו מובן: לשם מה הוצרך להיות קטרוג על תורת החסידות, ומדוע לא הי' יכול להיות ענין הפצת המעיינות אלא לאחרי המאסר דוקא?

אך הענין הוא — שעי"ז שהי' קטרוג ומאסר, ואעפ"כ יצא אדמו"ר הזקן זכאי, ולא עוד אלא שהי' זה באופן של נצחון, אזי נעשה תוקף גדול יותר, כיון שהצליחו לעמוד ("מ'איז בייגעקומען") ולהתגבר על הקטרוג כו', כמו שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד.

וע"ד מעלת בעלי תשובה על צדיקים, שבמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם¹⁰ — כמבואר טעם הדבר בכ"מ (גם בנגלה דתורה, החל מדברי הרמב"ם, שהטמין בחיבורו גם ענינים דפנימיות התורה, אף שבגלוי יש בו רק עניני נגלה דתורה¹¹) שאע"פ שהצדיק טבעו טוב, שלכן יכול לומר "אפשי כו'", משא"כ בעל תשובה סורו רע, ולכן צריך לומר "אי אפשי כו"¹², כיון שלעולם אינו יכול להיות בטוח בעצמו, וכמארז"ל¹³ "אל תאמין בעצמך", ויתירה מזה, גם בנוגע לעבר, מי יודע אם ביום ובמצב זה נתקבלה תשובתו (כמבואר בתניא¹⁴), אעפ"כ, במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם, כיון שאצל הבעל תשובה הי' גם ענין של רע כו', והתגבר עליו כו'.

ועד"ז בנוגע לגילוי פנימיות התורה — שכיון שהי' ענין של קטרוג כו', ואעפ"כ עמדו בזה כו', אזי ניתוסף תוקף של נצחיות, יתד חזק בל ימוט לעולם ועד.

וענין זה שייך במיוחד לגאולה העתידה, כי, מעלתה של הגאולה העתידה לגבי הגאולה ממצרים היא ע"ד מעלת עבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים¹⁵:

ביציי"מ נעשו בני"מ מציאות חדשה, כמארז"ל¹⁶ שאז הי' ענין הגירות, ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"¹⁷, ובעבודה הו"ע עבודת הצדיקים;
משא"כ הגאולה העתידה (שבאה לאחרי החטאים והגלויות) —

(9) ראה גם לעיל ע' 69 הערה 241. וש"נ.

(10) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(11) ראה תו"מ חל"ד ע' 316. וש"נ.

(12) תו"כ ופרשי קדושים כ, כו. וראה

לקו"ש חל"ט ע' 97. וש"נ.

(13) אבות פ"ב מ"ד.

(14) פכ"ט (לו, ב).

(15) נזכר גם שזהו בדוגמת מעלת פנימיות התורה לגבי נגלה דתורה — חסר קצת (המו"ק).

(16) ראה יבמות מו, א-ב.

(17) שם כב, א. וש"נ.

ענינה תשובה, וכפי ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין"¹⁸, ולא עוד אלא שגם אצל צדיקים תהי' עבודת התשובה, כמאמר¹⁹ "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא".

ומצד מעלת התשובה שבאה לאחרי שהי' מעמד ומצב הפכי, והתגברו עליו כו', שאז ישנה הוודאות על הקיום והנצחיות — תהי' גם הגאולה העתידה שלימה ונצחית, גאולה שאין אחרי' גלות²⁰.

ג. וענין זה שייך גם לחילוק שבין חודש ניסן לחודש תשרי²¹:

חודש ניסן ענינו גילוי מלמעלה למטה, וכידוע²² שצירוף שם הוי' בחודש ניסן הוא כסדרו, ולכן נקרא בשם "חודש האביב"²³, שהאותיות א"ב הם כסדרם; משא"כ חודש תשרי ענינו העלאה מלמטה למעלה, וצירוף שם הוי' שבו אינו כסדרו, וגם סדר האותיות בשם החודש הוא מלמטה למעלה: ת' ש' ר'²⁴.

ולכן, יציאת מצרים היתה בחודש ניסן, כיון שענינה עבודת הצדיקים (כנ"ל), שהיא מלמעלה למטה²⁵ (ענינו של ניסן); ואילו בנוגע לגאולה העתידה — יש דעה שבתשרי עתידין להגאל, כיון שקשורה עם עבודת התשובה (כנ"ל), שהיא מלמטה למעלה²⁵ (ענינו של תשרי).

ואעפ"כ ההלכה היא שגם בנוגע לגאולה העתידה אין צריך להמתין עד תשרי, אלא בניסן עתידין להגאל (כמו יצ"מ, וכמ"ש²⁶ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות") — כי, גם בגאולה העתידה תהי' עבודת הצדיקים (ענינו של חודש ניסן), כמובן מהמאמר שמשיח אתא לאתבא צדיקייא כו', היינו, שתהי' אז עבודת הצדיקים, אלא שיתוסף אצלם גם מעלת התשובה.

ואע"פ שבגאולה העתידה תהי' גם מעלת התשובה — הרי גם חודש ניסן (שענינו עבודת הצדיקים) בא לאחרי ובהמשך לפרשת פרה שענינה עבודת התשובה, וכמשנת"ל²⁷ בענין הקדמת פרשת פרה לפרשת

(23) בא יג, ד. ועוד.

(24) ראה זח"ב קפו, א. וראה גם הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ ה'ש"ת שם (לקו"ש ח"א ע' 233; ח"ג ע' 956 הערה 13. תו"מ חכ"ד ע' 29 הערה 25). וש"נ.

(25) ראה ד"ה החודש באוה"ת שם (רנו ואילך).

(26) מיכה ז, טו.

(27) שיחת ש"פ ויק"פ ס"י (לעיל ע' 206).

(18) רמב"ם הלי' תשובה פ"ז ה"ה.

(19) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(20) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(21) ראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' צו ואילך. וש"נ.

(22) פרדס שיי"ג פ"ג. מ"ח סדר מועד מס'

ניסן ואילך (בכוונת כל חודש). ובכ"מ.

החודש, שפרשת פרה הו"ע עבודת התשובה, ופרשת החודש הו"ע עבודת הצדיקים, ולכן מקדימים פרשת פרה לפרשת החודש, כיון שגם צדיקים זקוקים לעבודת התשובה, וכמאמר המדרש²⁸ בנוגע לחוקת הפרה וחוקת הפסח: "אי אתה יודע איזו חוקה גדולה .. ומי גדולה, הפרה שאוכלי הפסח צריכים לפרה".

ד. עפ"ז יש לבאר גם דברי הירושלמי²⁹ "למה פרה קודמת, שהיא טהרתן של כל ישראל" (שיעשו פסחיהן בטהרה³⁰) — דלכאורה אינו מובן³¹:

הצורך בפרה בשביל הפסח ("שאוכלי הפסח צריכים לפרה") הוא רק אצל הטמאים, לא אצל "כל ישראל"? ואדרבה: אוכלי הפסח צריכים לפרה רק כאשר הם מיעוטי, משא"כ כאשר "כל ישראל" — או אפילו רוב ישראל — טמאים, אזי טומאה דחוי' או אפילו הותרה בציבור³² (ויש שקו"ט בגמרא³³ אפילו בנוגע למחצה על מחצה). וא"כ, מהו דיוק לשון הירושלמי "שהיא טהרתן של כל ישראל"?

והשאלה היא לא רק מצד דיוק הלשון, אלא גם מצד תוכן הענין — קדימת קריאת פרשת פרה לפני פרשת החודש — שסדר זה בקריאת הפרשיות שייך לכל בניי, ואם רק מיעוט בניי צריכים לפרה בשביל אכילת הפסח, אין זה טעם מספיק שכל בניי יצטרכו להקדים קריאת פרשת פרה לפני פרשת החודש?

ועד"ז בנוגע לדברי המדרש הנ"ל "מי גדולה, הפרה שאוכלי הפסח צריכים לפרה": אם רק מיעוט בניי צריכים לפרה בשביל אכילת הפסח (בגלל שנטמאו, והיינו, שצריך לבטל סיבה צדדית כו', ולא שזהו דבר המוכרח בעצם ענין הקרבת הפסח), אין עדיין ראי' והוכחה ש"גדולה הפרה"?

ועוד צריך להבין בהתחלת דברי הירושלמי: "בדין הוא שתקדים החודש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת וכו'" — דלכאורה ממה-נפשך:

כיון ש"באחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה", שזהו דבר המוכרח, שהרי קודם הקמת המשכן לא היו יכולים לעשות את הפרה,

417 (גם משיחה זו).

(32) פסחים סו, סע"ב ואילך. עז, א. יומא ו, ב. וש"נ. רמב"ם הל' ק"פ רפ"ו.

(33) פסחים עט, א ואילך.

(28) שמו"ר פ"ט, ב.

(29) מגילה פ"ג ה"ה.

(30) פרש"י מגילה כט, א.

(31) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חט"ז ע'

כיון שצריך להזות מדמה "אל נוכח פני אוהל מועד"³⁴, והיינו, שהפרה צריכה להחודש (ר"ח ניסן, שבו הוקם המשכן) — הי' אכן צריך להקבע לדורות שתקדים החודש לפרה, ולא להיפך, שאוכלי הפסח (החודש) יהיו צריכים לפרה. וכפי שאכן הי' בהקרבת הפסח בשנה הראשונה, שלא היו צריכים לפרה, ומדוע בשנים שלאח"ז צריכים אוכלי הפסח לפרה?

ולאידך גיסא: אם אוכלי הפסח צריכים לפרה, שלכן מקדימים פרשת פרה לפרשת החודש — הנה גם בפעם הראשונה היתה צריכה להיות שריפת הפרה לפני ר"ח ניסן (החודש), ואף שעדיין לא הוקם המשכן, הי' הקב"ה יכול למצוא עצה ולאפשר לעשות את הפרה גם ללא המשכן — בדרך הוראת שעה, כמו שאר הקרבנות שהקריבו לפני הקמת המשכן?

ה. ויובן כל זה בהקדים משנת"ל שפרשת פרה הו"ע התשובה: פרה — מטהרת טומאת מת, והרי ענין המיתה בא מצד חטא עץ הדעת, שרש כל החטאים.

וכמובן גם מהמבואר בדרושי פרה אדומה³⁵ התוכן דשריפת הפרה בפנימיות הענינים — שפרה דקבילת משמאל³⁶ מורה על נפש הבהמית ששרשה מפני שור מהשמאל³⁷, וענין שריפת הפרה הוא לשרוף את ציור הרע כו', באופן שישאר רק האפר, שהו"ע כח המתאווה, שמהפכים אותו לטוב וקדושה, וכמ"ש³⁸ "ואהבת גו' בכל לבבך", "בשני יצריך"³⁹. וזהו גם ענין התשובה, שעל ידה "זדונות נעשו לו כזכיות"⁴⁰.

אמנם, יכולים לחשוב שהצורך בענין התשובה — פרה — הוא רק אצל מי שחטא ופגם ועבר את הדרך; מי שנטמא בטומאת מת.

ועל זה באה ההוראה מדברי הירושלמי שהפרה היא "טהרתן של כל ישראל" — שגם אצל צדיקים צריכה להיות עבודת התשובה, ולכן כל ישראל קורין פרשת פרה לפני פרשת החודש, כי, ענין התשובה (פרה) הוא יסוד גם לעבודת הצדיקים.

כלומר: בנגלה דתורה, משתקפת השייכות הפנימית של פסח לפרה (כמו כל הענינים דפנימיות התורה שמשתקפים גם בנגלה דתורה ועד

(38) ואתחנן ו, ה.

(39) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ.

(40) יומא פו, ב.

(34) חוקת יט, ד.

(35) לקו"ת חוקת נו, ג ואילך. ובכ"מ.

(36) זח"ג קפ, ב.

(37) יחזקאל א, יו"ד.

להלכה⁴¹) אצל אלו שנטמאו, שעכ"פ הם צריכים לפרה בשביל אכילת הפסח; אבל מזה למדים שבפנימיות הענינים צ"ל הקדמת הפרה (ענין התשובה) אצל כל ישראל, שכן, כיון שמעלת התשובה גדלה כ"כ עד שעל ידה יכולים לפעול על הפרה דקבילת משמאלא שתתהפך לקדושה, וע"י הפרה יכולים לטהר טומאת מת, הרי מובן, שמעלה זו צריכה להיות אצל כל בני", גם אצל צדיקים.

ו. אמנם, במה דברים אמורים — לאחרי שישנו כבר הציור של עבודה, שלכן צריך להיות ענין התשובה, שזהו יסוד העבודה, גם אצל צדיקים; אבל מיד בתחלת העבודה, קודם שישנו איזה ציור — הרי זה כמו בתחלת הבריאה, שאמרו רז"ל⁴² "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים" דוקא (כמשנת"ל²⁷).

ולכן:

בנוגע לפסח ראשון, בעת יצי"מ, שאז היו בני" מציאאות חדשה, גר שנתגייר כקטן שנולד דמי — התחילו מיד בהקרבת הפסח (עבודת הצדיקים), ללא הקדמת הפרה.

ועד"ז היתה הקמת המשכן ללא הקדמת הפרה⁴³ — כי, גם אז נעשית מציאאות חדשה, כמארז"ל⁴⁴ שיום שהוקם בו המשכן שקול כבריאת שמים וארץ, וכמרומו בדברי הגמרא⁴⁵ "אותו יום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית", וכיון שנעשית מציאאות חדשה, מתחילים מיד בעבודת הצדיקים.

ולהעיר, שאף שהקמת המשכן היתה לאחרי חטא העגל, הרי לכמה דעות⁴⁶ ה' הציורי על הקמת המשכן קודם חטא העגל.

ולהעיר גם מהידוע בענין החילוק בין המשכן למקדש, שהמשכן נעשה מקרשים, צומח, ואילו המקדש נעשה מאבנים, דומם (כמבואר בארוכה בלקו"ת בסיום וחותם פרשת ברכה⁴⁷). ובעבודה — הנה צומח (משכן) הו"ע עבודת הצדיקים, ודומם (מקדש) הו"ע עבודת בעלי תשובה.

אמנם, מיד לאחרי הקמת המשכן, כשהי' כבר מציאאות ציור של

41) ראה גם לעיל ס"ע 207. וש"נ.

42) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

43) ראה גם לקו"ש חל"ו ע' 211 הערה

66 (משיחה זו).

ב.

44) שבת פז, ב. פרש"י נשא ז, יב.

45) ראה זח"ב קצה, א. רכד, א. רמב"ן

ר"פ ויקהל.

46) צט, ד ואילך.

47) ראה מגילה יו"ד, ב. תנחומא פקודי

עבודה כו' — הוצרכה להיות עבודת התשובה, ולכן בשני בניסן נשרפה הפרה. וזוהי גם ההקדמה להקרבת הפסח — שאוכלי הפסח צריכים לפרה.

ז. וההוראה מזה בעבודתנו:

אע"פ שבתחילת הבריאה הנה "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים", ועד"ז בכאו"א מישראל כשנעשה בר-מצוה, שאז הוא מציאות חדשה, ללא ציור כו', וללא שייכות לענין של חטא⁴⁸ — הנה לאח"ז צריכה להיות עבודת התשובה, שגדלה מעלתה ביותר, כנ"ל בארוכה.

ועי"ז זוכים לגאולה העתידה, שתבוא ע"י דוד, כמ"ש⁴⁹ "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", אשר, על ידו היתה ההכנה לבנין ביהמ"ק⁵⁰, שנבנה מאבנים, דומם [וגם הוא בעצמו הי' בבחי' דומם, כמ"ש⁵¹ "אם לא שויתי ודוממתי"] — ענין התשובה (כנ"ל ס"ו).

ומצד מעלת התשובה, שכבר הי' ענין הרע ונתגברו עליו, בבחינת שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בכ"ד — תהי' גם הגאולה העתידה (לאחרי שכבר עברו את ענין הגלות כו') באופן נצחי, כמ"ש⁵² "שפת אמת (ועאכו"כ אמת עצמו) תכון לעד", גאולה שאין אחרי' גלות.

* * *

ח. דובר אודות הסימן בנוגע לד' הפרשיות, "בין הכוסות הללו (בין כוס א' לב' ובין ב' לג') אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה"⁵³, שאין מפסיקין בין פ' פרה לפ' החודש²⁹, שבשניהם מודגש החיבור⁵⁴

לקבל התורה. ולכאורה אינו מובן: מהו ענין ההשתוקקות כו' — הרי ביצי"מ זכו לגילויים הכי נעלים, שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכפי שמפרש בעל ההיילולא (נסמן בתור"מ חלו"ע ע' 270) שזהו"ע מלכות דא"ס ותפארת (ועצמות) דא"ס שלפני הצמצום [וזהו "אני ולא מלאך כו' ולא שרף כו' ולא השליח כו' ולא אחר", שד' לשונות אלו הם כנגד ד' עולמות אבי"ע, ואילו ביצי"מ הי' גילוי הא"ס שלמעלה מסדר ההשתלשלות, למעלה גם מאצילות (נסמן שם ע' 277, ולעיל ע' 188)], וא"כ, מה הי' להם עוד להשתוקק כו'?

אך הענין הוא — שביצי"מ היו בני"ב במדרגת צדיקים, וההשתוקקות דספה"ע

(48) חסר מה שהובהר בנוגע להמבואר בשו"ע אדה"ז (או"ח סוסשמ"ג) אודות הצורך בתשובה על ענינים שהיו לפני בר-מצוה, וכן בנוגע להמבואר בהל' ת"ת לאדה"ז (בתחלתו) אודות קיום המצוות קודם בר-מצוה (המור"ז).

(49) יחזקאל לז, כה.

(50) ראה דברי הימים-א כב, ג. דברי הימים-ב ב, ו.

(51) תהלים קלא, ב.

(52) משלי יב, יט.

(53) פסחים פ"י מ"ז (ק"ז, סע"ב).

(54) וזהו גם ענין ספירת העומר שהי' מיד

לאחרי יצי"מ:

מבואר בר"ן (סוף פסחים) בשם הגדה שבני"ב ספרו את הימים בגלל גודל תשוקתם

של עבודת הצדיקים ועבודת הבעלי תשובה⁵⁵ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁵⁶ בלקו"ש חל"ו ע' 206 ואילך.

* * *

ט. בין הסימנים לכך שעומדים כבר בסמיכות לגאולה העתידה — הוא הענין דפדיון שבויים, שמזמן לזמן נפדים מהגלות יהודים נוספים, וכן גם הענין דפדיון שבויים בנוגע לכתבי חסידות — ומהם גם כתבי יד קודש — מרבותינו נשיאינו, שהולכים ונפדים מזמן לזמן.

ובכן, בימים האחרונים הגיע ביכל חסידות של הצ"צ, ובו יש גם ביאור של הצ"צ בדברי המשנה⁵³ "בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה", וז"ל⁵⁷:

"פי' הטעם בפע"ח⁵⁸ .. כי ד' כוסות נגד ד' מוחין, היינו חו"ב והדעת נחלק לב' מוחין חו"ג, ולפי שב' כוסות הראשונים נגד חו"ב, שכל א' מוח בפ"ע, ע"כ בין הכוסות האלו אם רוצה לשתות ישתה, משא"כ ב' כוסות האחרונים, שניהם מהדעת, אע"פ שנחלק לב' מוחין, עכ"ז, כיון שבאים מבחי' א' שהוא הדעת, ע"כ בין שלישי לרביעי לא ישתה".

ואח"כ מביא טעם נוסף⁵⁹ — "כי ב' כוסות האחרונים נגד חתן וכלה, ואין להפסיק ביניהם".

וממשך, "ויש להסביר (דלכאורה אינו מובן: מאי שנא ב' כוסות אחרונים שכנגד חו"כ, זו"נ, שאין לשתות ביניהם, מב' כוסות ראשונים שכנגד חו"ב, שאפשר לשתות ביניהם), כי י"ה, מאחר שהם תמיד תרין ריעין דלא מתפרשין⁶⁰, ע"כ מה שהאדם שותה בין כוס ראשון לשני, אינו

"הלואי בינוני" (נסמן לעיל ע' 56), שאצלם צ"ל תשובה על חטא כפשוטו. ודוקא ע"י התשובה באים למדרגה נעלית יותר אפילו ממדרגת הצדיקים, וכאשר ישראל עושין תשובה — "מיד הן נגאלין". (56) בשילוב שיחת אחרון של פסח שנה זו.

(57) נדפס לאח"ז באוה"ת וארא (כרך ז) ע' ב'תקפז ואילך (תוכן הענין נעתק גם בלקו"ש שם הערה 68).

(58) שער חג המצות פ"ז.

(59) טור ברקת סו"ס תעט.

(60) ראה זהר ח"א קכג, א. ח"ב נו, א.

ח"ג ד, א. פרס ש"ח פי"ד.

הו"ע התשובה שצ"ל גם אצל צדיקים (חסר סיום הביאור) — המו"ל.

(55) וההוראה מזה — שצריכה להיות תנועת התשובה, אפילו אצל צדיקים, שאצלם צ"ל ענין התשובה על העדר הביטול במציאות לגמרי; ובפרט אצל בינונים, שאצלם צ"ל ענין התשובה על נפילת המחשבות זרות כו', דאף שדוחה את המחשבה זרה תיכף ומיד, הרי עצם נפילת המחשבה זרה היא בגלל שאינו מקיים את השבועה "תהי צדיק", ועל זה צריך להיות ענין התשובה; ועאכו"כ אצל אלו שהם למטה גם ממדרגת הבינוני נדאף ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך" (תניא רפ"ד), הרי ידוע הפתגם:

גורם הפסק ביניהם, אבל זו"נ שנק' דודים, ועכשיו החיבור והיחוד, ע"כ אין להפסיק ביניהם בכוס כו".

ומוסיף: "אבל אין לומר להיפך, דכוס א' וב' הם מלמטלמ"ע, בחי' זו"נ, וכוס ג"ד הם י"ה, ולפי שהם תרין ריעין דלא מתפרשין ע"כ בין שלישי ורביעי לא ישתה, דזה אינו, דגם בין זו"נ אין להפסיק בעת היחוד והחיבור. ועוד, דהא פסח הוא דילוג, שנמשך אתעדל"ע מלמעלה למטה שלא ע"י אתעדל"ת, וכיון שבא מלמעלה למטה, א"כ נמשך תחלה י"ה ואח"כ ו"ה . . אלא ודאי הטעם כנ"ל, דבבחי' י"ה שהם בעצם תרין ריעין דלא מתפרשין כלל, א"כ מה ששותה בין הכוסות אין שייך שיגרום הפסק ח"ו, אבל בזו"נ שהם מתפרשין ועתה נתחברו, שם גדלה הקפידא שלא לשתות ביניהם".

י. וצריך להבין — דלכאורה יש סתירה בדבר:

לפי הטעם הא' (שבפע"ח), ש"ב' כוסות האחרונים . . באים מבחי' א' שהוא הדעת, ע"כ בין שלישי לרביעי לא ישתה", וכן לפי הקס"ד בטעם הב', ש"כוס ג"ד הם י"ה, ולפי שהם תרין ריעין דלא מתפרשין ע"כ בין שלישי ורביעי לא ישתה" — הנה כאשר יש שני ענינים השייכים זל"ז ומאוחדים זב"ז (כמו ב' הבחי' שבמוח הדעת שהוא מוח אחד, או חכמה ובינה שלא מתפרשין), אזי צריכה להיות הנהגת האדם באופן שלא יגרום הפסק ביניהם;

ואילו לפי המסקנא בטעם הב', ש"בבחי' י"ה שהם בעצם תרין ריעין דלא מתפרשין כלל . . מה ששותה בין הכוסות אין שייך שיגרום הפסק ח"ו" — הסברא היא להיפך, שמבלי הבט על אופן הנהגת האדם, ישארו חכמה ובינה תרין ריעין דלא מתפרשין! ?

יא. ויש לבאר ענין זה — בהקדם ביאורו של בעל ההילולא דב' ניסן [ובעמדנו עתה לאחר חצות היום, מתחילים כבר עניני יום ההילולא] בד"ה החודש תרנ"ד⁶¹, לפני שבעים שנה, שביחוד חו"ב גופא יש ב' מדריגות:

יש יחוד חו"ב חיצוני, שישנו תמיד מצד עצמו, ועז"נ שחכמה ובינה הם תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין. ויש יחוד חו"ב פנימי, שאינו מצד עצמו, אלא נעשה ע"י עבודת בני דוקא.

61) סה"מ תרנ"ד ע' קלג ואילך. וראה גם ד"ה החודש הזה לכם (הב') פ"ב ואילך, שנאמר בהמשך ההתוועדות (לעיל ע' 221 ואילך).

ומעלת יחוד פנימי דחו"ב לגבי יחוד חיצוני דחו"ב — שע"י יחוד חיצוני נמשך החיות לקיום העולמות, שזהו כללות הענין דהנהגה טבעית, ואילו ע"י יחוד פנימי נמשך אור שלמעלה מהעולמות, שממנו באה הנהגה נסית שלמעלה מהטבע. והיינו, שב' האופנים דיחוד חו"ב נמשכים אח"כ בזו"נ, ועד שנמשכים למטה כו', כך, שגם יחוד פנימי דחו"ב נמשך למטה, אבל אור זה הוא מבחי' שלמעלה מהעולם, וממנו נמשכת הנהגה נסית.

ועפ"ז מבאר מעלת חודש ניסן על חודש תשרי, כמ"ש⁶² "החודש הזה לכם ראש חדשים גו'", אע"פ שראש השנה הוא בתשרי — כי, ר"ה שבתשרי הוא בנוגע להמשכת החיות לקיום העולמות ע"י יחוד חיצוני דחו"ב, ואילו בחודש ניסן נפעל יחוד פנימי דחו"ב ע"י עבודת בני" — "החודש הזה לכם" — שע"ז נמשך אור שלמעלה מהעולמות, שממנו באה הנהגה נסית שלמעלה מהטבע.

יב. ועפ"ז יש לתרץ הסתירה הנ"ל:

המבואר בטעם הב', ש"בבחי' י"ה שהם בעצם תרין ריעין דלא מתפרשין כלל. . מה ששותה בין הכוסות אין שייך שיגרום הפסק ח"ו" — הרי זה בדוגמת יחוד חיצוני דחו"ב שישנו תמיד (גם ללא עבודה).

ויש לומר, שענין זה הוא רק כשנמצאים בהתחלת העבודה, שלכן יכול להיות שנמצא במעמד ומצב ששותה בין הכוסות שהם כנגד בחי' חו"ב שצריכים להיות ביחד, ללא הפסק, ואעפ"כ, לא שייך שיגרום ח"ו הפסק למעלה בבחי' חו"ב.

אבל כאשר מתעלים לדרגא נעלית יותר בעבודה (שזהו בדוגמת מעלת יחוד פנימי דחו"ב שנעשה דוקא ע"י עבודתם של ישראל לגבי יחוד חיצוני דחו"ב שישנו גם ללא עבודה) — אזי באים למעמד ומצב שהנהגת האדם למטה היא באופן שבדרך ממילא מתנהג כפי המתחייב מצד אמיתית הענינים למעלה (שהנהגה כזו היא בדוגמת הנהגה נסית), ובנדו"ד, שכיון שב' כוסות האחרונים "באים מבחי' א' שהוא הדעת", לכן "לא ישתה" ביניהם, כבטעם הא'.

יג. ובהקדם המסופר⁶³ אודות רבינו הזקן, שהנהגתו למטה היתה בדוגמא שלמעלה, שלכן הי' מתנמנם ונרדם בערב שבת לפני כניסת

(63) סה"ש תורת שלום ע' 13.

(62) בא יב, ב.

השבת, כיון שזהו זמן שינה למעלה⁶⁴, והחידוש בזה — שאצלו נעשה הדבר בדרך ממילא, בניגוד לר' הלל מפאריטש, שבידעו שזהו זמן שינה למעלה, הי' שוכב לישון ("ער האָט זיך געלייגט שלאָפן") באותו זמן, ואילו רבינו הזקן הי' נרדם ("ער איז אַנשלאָפן געוואָרן") מעצמו. אלא, שזוהי דרגא נעלית ביותר בעבודה, שלימות העבודה, ולא כל מוחא סביל דא, שאין זה שייך לנשמות דבי"ע שבדורותינו, אלא לנשמות דאצילות, כמו נשמתו של רבינו הזקן⁶⁵, שלכן היתה הנהגתו למטה בדרך ממילא בדוגמא שלמעלה.

ולהעיר, שהנהגה זו שמצינו אצל רבינו הזקן, מצינו גם אצל רבותינו נשיאינו שלאחריו, וכפי שסיפר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בעל ההילולא, שעוד לפני שנעשה בר-מצוה (שאו נעשית מציאות חדשה כו', כנ"ל ס"ז) פעל על אברי גופו להתנהג ע"פ השו"ע בדרך ממילא⁶⁶, ע"ד מארז"ל⁶⁷ "מנפשי כרע".

ויש להוסיף, שענין זה המשיך כ"ק אדנ"ע גם לכלל ישראל:

ידוע הסיפור⁶⁸ אודות אסיפת הרבנים שנערכה בפטרבורג, שבה השתתפו כמה מגדולי ישראל — גדולים לאמיתתו של דבר, ובענין מסויים היתה דעתם באופן שונה מדעתו של כ"ק אדנ"ע. ואמר כ"ק אדנ"ע, שהוא סומך על מה ש"הונח" אצלו ("ער שטעלט אויף זיין אָפלייג").

ולכאורה אינו מובן: בשלמא כשמדובר בענין שנוגע לעצמו, הנה כאשר יהודי הוא בבחי' מרכבה לאלקות, וה"הנחה" שלו היא בהתאם לאמיתית הענינים למעלה — ביכלתו לסמוך על זה; אבל כאשר מדובר אודות ההנהגה הנדרשת מיהודי רוסיא, הרי, שאר הנאספים, להיותם בדרגא שלמטה ממדריגתו של כ"ק אדנ"ע, קרובים הם יותר למעמד ומצב של יהודי רוסיא, וא"כ, כיצד סמך כ"ק אדנ"ע על ה"הנחה" שלו?! והביאור בזה — שזהו ענינו של רבי שהוא נשיא, שמביט ורואה את כלל ישראל לפי מה שמונח אצלו מצד הענינים שלמעלה, כי, "צדיקים דומין לבוראן"⁶⁸, ולכן, כשם שאצל הקב"ה מצינו שבידיעת עצמו יודע את הנבראים⁶⁹, היינו, שגם הידיעה שיודע את הנבראים היא

67) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. הובא

בתוס' שבת קית, סע"ב.

68) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

69) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ט"י.

64) ראה הנסמן שם בהערה 10.

65) סה"ש תש"ו ע' 6. וש"נ.

66) ראה סה"ש תרפ"ה ע' 91 ואילך.

וה"נ. וראה גם תר"מ חל"ז ע' 28. וש"נ.

מצד ידיעת עצמו, וכן גם אצל רבי, שלפי ה"הנחה" שלו מצד הענינים שלמעלה, רואה ויודע את אנשי דורו.

ובנוגע לעניננו — זהו גם הביאור בטעם הא', שכיון שב' כוסות האחרונים "באים מבחי' א' שהוא הדעת", לכן "לא ישתה" ביניהם, כיון שההנהגה היא בדוגמא שלמעלה.

יד. אמנם, עפ"ז צריך להבין — לאיך גיסא:

כיון שבטעם הא' מדובר אודות שלימות העבודה שההנהגה למטה נעשית בדרך ממילא באופן המתאים לאמיתית הענינים למעלה, א"כ, מהו הצורך בציווי שלא ישתה בין כוס ג' לד', הרי גם לולי הציווי תהי' הנהגתו כן בדרך ממילא?!

אך הענין הוא — שזהו בגלל שתמיד נשאר ענין הבחירה:

אפילו צדיק גמור עובד ה' באהבה בתענוגים, ועד שעבודתו היא באופן שכל הענינים נעשים אצלו בדרך ממילא כפי שהם מצד אמיתית ענינם למעלה — יש לו בחירה⁷⁰.

וטעם הדבר — כי, אופן ההנהגה שבדרך ממילא נעשים אצלו כל הענינים בדוגמא שלמעלה היא מצד הביטול דאצילות, כנ"ל בנוגע לרבינו הזקן, שלהיותו נשמה דאצילות, היתה הנהגתו למטה כמו למעלה, ואילו כח הבחירה הוא מבחי' שלמעלה מאצילות⁷¹.

ומזה מובן גם בעניננו, שאע"פ שכאשר נמצאים בשלימות העבודה, שההנהגה למטה היא בדרך ממילא כמו למעלה, כך, שאין מקום לשתות בין כוס ג' וד' שצריכים להיות ביחד, מ"מ, כיון שגם כשנמצאים בדרגא נעלית זו ישנו ענין הבחירה, לכן יש צורך בציווי שבין כוס ג' לד' "לא ישתה".

* * *

טו. מאמר א' ד"ה החודש הזה לכם.

* * *

טז. מאמר ב' (כעין שיחה) ד"ה החודש הזה לכם.

* * *

יכול להיות אצלו ענין הבחירה — נכלל בלקו"ש שם ע' 210.
(71) ראה לקו"ת אמור לח, ב. ובכ"מ.

(70) הביאור במ"ש בתניא (פל"ה) שאפילו צדיק גמור הוא "דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו" ("יש מי שאוהב"), כיון שדוקא עי"ז

יז. בב' חדשים בשנה מצינו שיום השני של החודש פועל על יום הראשון של החודש — בחודש תשרי ובחודש ניסן:

בחודש תשרי — כידוע הטעם לכך ששני ימים טובים של ראש השנה נחשבים כיום אחד ארוך (כפי שמבאר רבינו הזקן בשולחן⁷² באריכות גדולה, שלא כרגיל בסגנון לשונו), משום שהב"ד עצמן שהיו מקדשים ע"פ הראי' היו עושין לפעמים שני ימים, כי, כשהגיע יום ל' באלול היו מתחילים קדושת היום מבערב שמא יבואו עדים למחר ויאמרו שראו הלבנה בלילה זה, אז ע"פ שיכול להיות שלא יבואו עדים במשך כל היום, ויצטרכו להתחיל למנות מיום המחרת. ונמצא, שלפעמים הי' יום הראשון יו"ט רק בגלל היום השני⁷³.

ויתירה מזה בחודש ניסן — ששריפת הפרה בשני בניסן פועלת שיוכל להיות הענין ד"החודש הזה לכם", כנ"ל (סוס"ג ואילך) בטעם הקדמת קריאת פרשת פרה לפני פרשת החודש.

אמנם, ענין שריפת הפרה אינו קשור ליום שני בניסן דוקא, שהרי שריפת הפרה היתה יכול להיות גם בימים שלאח"ז, ובלבד שתהי' לאחרי אחד בניסן שבו הוקם המשכן.

אבל ישנו ענין נוסף שקשור עם שני בניסן דוקא, שפעל גם על יום ראשון בניסן:

"ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא ישכר"⁷⁴.

וע"פ מ"ש במדרש⁷⁵ ש"נתנאל בן צוער השיאן עצה זו", נמצא, שיום השני בניסן פעל גם על יום הראשון, כיון שגם הקרבן דיום ראשון בניסן הוא מצד נתנאל בן צוער שהקריב ביום השני.

יח. והנה, ענינו של נתנאל בן צוער שהקריב ביום השני בניסן הוא — ענין התורה⁷⁶ (וזהו הטעם ש"נתנאל בן צוער השיאן עצה זו", כיון שענינו הו"ע התורה⁷⁷), וכמשנ"ת גם במאמר ד"ה ביום השני תרכ"ט⁷⁸ לאדמו"ר מהר"ש, וכן במאמר ד"ה ביום השני של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁹ (בנו וממלא מקומו של בעל ההילולא דב' ניסן), הנשיא שהוכתר ביום

(76) ראה במדב"ר פי"ג, טר"טו.

(77) ראה תנחומא נשא יד.

(78) סה"מ תרכ"ט ס"ע רכד ואילך.

(79) סה"מ תרפ"ה ע' רי ואילך. הי"ש'ת ע'

(72) אר"ח סת"ר ס"ג ואילך.

(73) חסר קצת (המו"ל).

(74) נשא ז, יח.

(75) במדב"ר פי"ג, טר"טו. פרש"י שם,

השני בניסן [ולהעיר שהכתרה זו התחילה כבר בימיו של אדמו"ר מהר"ש, כידוע⁸⁰ שבעת הברית-מילה שלו אמר: תהי' רבי, ותאמר חסידות כו'].

ויש לקשר זה עם בעל ההילולא דב' ניסן — שעל ידו היתה התייסדות ישיבת תומכי-תמימים, שבה לומדים נגלה דתורה ופנימיות התורה יחד, "תורה תמימה"⁸¹.

ועל זה אמר, שכח ה"תורה תמימה" שבתומכי-תמימים ינצח את כל המנגדים, הן אלו "אשר חרפו אויבך הוי'" והן אלו "אשר חרפו עקבות משיחך"⁸², כמבואר בארוכה בהשיחה הידועה⁸³ ע"ד כל היוצא למלחמת בית דוד, שאמרה בעל ההילולא בשנים הראשונות להתייסדות ישיבת תומכי-תמימים, וכ"ק מו"ח אדמו"ר ממלא מקומו חזר ואמרה בחצי כדור התחתון, והוציאה לאור בדפוס, בתוספת ביאור והקדמה⁷³.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: :) יתן השי"ת שיקויים מ"ש⁸⁴ "פדית גו' גוים ואלקיו" (דכיון ש"גלו לבבל שכינה עמהם", "גלו לאדום שכינה עמהם"⁸⁵, צ"ל גם גאולת השכינה), שיגאלו אחינו בני הנתונים בצרה ובשבי, ויאמר לצרות עמו ישראל די, ותהי' גאולה פרטית לכל אחד מישראל, ומהגאולה הפרטית לגאולה הכללית ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "הושיעה את עמך", ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו בשמחה גדולה ועצומה].

(83) שמח"ת תרס"א — לקו"ד ח"ד תשפב, סע"א ואילך. סה"ש תש"ב ע' 133 ואילך.

(84) שמואל-ב ז, כג.

(85) ספרי ס"פ מסעי. וראה מגילה כט, א.

(80) ראה תו"מ ח"א ס"ע 9. וש"נ.

(81) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט —

סה"מ תרנ"ט בהוספות (ס"ע רכז). וש"נ.

(82) תהלים פט, נב.